

Judikát NS 21 Cdo 235/2017

Soud:	Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí:	09/05/2017
Spisová značka:	21 Cdo 235/2017
ECLI:	ECLI:CZ:NS:2017:21.CDO.235.2017.1
Typ rozhodnutí:	ROZSUDEK
Heslo:	Diskriminace Zadostiučinění (satisfakce)
Dotčené předpisy:	§ 16 odst. 1, 2 předpisu č. 262/2006Sb. ve znění do 31.12.2007 § 17 předpisu č. 262/2006Sb. ve znění do 31.12.2007 § 11 obč. zák. ve znění do 31.12.2007 § 13 obč. zák. ve znění do 31.12.2007
Kategorie rozhodnutí:	C

21 Cdo 235/2017

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Jiřího Doležilky a soudců JUDr. Lubomíra Ptáčka, Ph.D., a JUDr. Zdeňka Novotného v první věci žalobkyně MUDr. R. B. Y., zastoupené Mgr. Tomášem Císařem, advokátem se sídlem v Praze 2, Vinohradská č. 1233/22, proti žalovaným 1) Univerzitě Palackého v Olomouci se sídlem v Olomouci, Křížkovského č. 511/8, IČO 61989592, a 2) doc. MUDr. J. N., CSc., o ochranu před diskriminací, vedené u Okresního soudu v Olomouci pod sp. zn. 23 C 342/2008, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. dubna 2016 č. j. 16 Co 133/2015-649, takto:

Rozsudek krajského soudu se zrušuje a věc se vrací Krajskému soudu v Ostravě k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í:

Žalobkyně se žalobou podanou u Okresního soudu v Olomouci dne 19. 11. 2008 (doplněnou na výzvu soudu podáními doručenými soudu dne 29. 4. 2009 a dne 21. 2. 2011) domáhala, aby bylo rozhodnuto, že žalovaní 1) a 2) jsou povinni společně a nerozdílně „otisknout“ v periodiku Univerzity Palackého v Olomouci „Žurnál UP“ omluvu v tomto znění: „Omlouváme se paní MUDr. R. B. Y., Ph.D. za šíření nepravdivých údajů o tom, že měla při svém výzkumu zaměřeném na metabolický syndrom prováděném na Ústavu fyziologie LF UP v Olomouci v roce 2007 používat prošlý laboratorní materiál, tzv. kity a za zpochybňování validity výsledků tohoto jejího výzkumu.“, dále omluvu v tomto znění: „Omlouváme se paní MUDr. R. B. Y., Ph.D. za šikanózní chování doc. MUDr. J. N., CSc. vůči ní, spočívající zejména v tom, že oproti zavedené praxi na Ústavu fyziologie LF UP v Olomouci po MUDr. R. B. Y., Ph.D. vyžadoval spolu s vyplněním formuláře „Žádost o udělení dovolené“ i písemně zpracovanou žádost o udělení dovolené s uvedením důvodu čerpání dovolené a v souvislosti s čerpáním dovolené dne 7. září 2007 jí neoprávněně udělil dne 14. září 2007 tzv. „Upozornění na porušení povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k práci“, které bylo v rozporu s platnými předpisy, neboť MUDr. R. B. Y., Ph.D. neporušila „pracovní povinnosti“ vyplývající z právních předpisů vztahujících se k práci a měla právo na udělení volna z důvodu ostatních překážek v práci a že oproti zavedené praxi na Ústavu fyziologie LF UP v Olomouci po MUDr. R. B. Y., Ph.D. vyžadoval vyplňování „propustek“ při vyřizování pracovních záležitostí v rámci univerzity.“, dále omluvu v tomto znění: „Omlouváme se paní MUDr. R. B. Y., Ph.D. za jednání doc. MUDr. J. N., CSc., a to za: nepravdivé obvinění, že MUDr. R. B. Y., Ph.D. měla falšovat faktury společnosti PERT SEE s. r. o. ze dne 20. 3. 2007, 16. 4. 2007 a 23. 4. 2007 za překlad odborného textu do anglického jazyka, který zajišťovala a za vyjádření se o MUDr. R. B. Y., Ph.D., že je lhářka a podvodnice a v této souvislosti i za

neoprávněně udělení ‚důtky‘ za dne 15. května 2007, nepravdivé zpochybňování pedagogických schopností MUDr. R. B. Y., Ph.D., a to především její schopnosti vést výuku v českém jazyce, zkoušet studenty, šíření nepravdivých údajů o tom, že MUDr. R. B. Y., Ph.D. měla studenty ponižovat, stresovat, za nevhodné projevy ohledně etnického a rasového původu MUDr. R. B. Y., Ph.D., zejména za vyjádření doc. MUDr. J. N., CSc.: ‚že její manýry jsou africké a že si nenechám přerůst černošku přes hlavu a ať si takové manýry uplatňuje v Africe‘.“

Žalobu zdůvodnila zejména tím, že její pracovní poměr u žalované 1), na jejíž lékařské fakultě pracovala od 2. 2. 2004 jako samostatná odborná pracovníce a po absolvování doktorského studia jako odborná asistentka, byl ukončen dne 30. 4. 2008 dohodou na základě jejího návrhu ze zdravotních důvodů a že byla zejména „v závěru svého pracovního poměru“ podrobena „bossingu“ a toto jednání „splňující atributy šikany“ se projevovalo zejména „ostrakizováním, bezdůvodnou kritikou plnění pracovních povinností, pomluvami a osočováním“. Byl zpochybněn nejen její dlouholetý a ve světě uznávaný výzkum a jeho výsledky, ale i její postgraduální studium, které se o výsledky výzkumu opíralo, neboť žalovaný 2) a prof. K. „šířili“ své pochybnosti o výzkumu tím, že prohlašovali, že při výzkumu používala prošlé materiály, že slovní ataky na její osobu, například vyjádření žalovaného 2), který byl vedoucím Ústavu fyziologie Lékařské fakulty Univerzity Palackého, o její osobě jako o „černošce z Afriky, se kterou je třeba vyběhnout“, byly častým jevem, že během čtyř měsíců obdržela dvě důtky s nepravdivými údaji, se kterými nesouhlasila a na její „odvolání“ nebylo nikým reagováno, že prof. K. „veřejně a bezdůvodně“ prohlásil na schůzce vědecké rady, které byl přítomen rektor univerzity i prof. E., že žalobkyně je podvodnice, která falšuje faktury a výsledky výzkumu, a že všemi těmito jednáními byla dotčena její osobnostní práva porušením ustanovení občanského zákoníku, „zákonu na ochranu osobnosti“ a zákoníku práce. Uvedla, že dlouhodobý stres vzniklý jednáním nadřízených se podepsal na jejím zdravotním a psychickém stavu a že proto byla od 1. 9. 2007 do 31. 4. 2008 v pracovní neschopnosti, že ale útoky na její osobu nepřestávaly a že celou záležitost řešila s rektorem Univerzity Palackého v Olomouci prof. D. a domáhala se „nesoudní“ cestou omluvy, avšak neúspěšně. Uvedla, že pomluvy a křivá obvinění její osoby přesáhly „i území“ lékařské fakulty, když jí byl „znemožněn“ přestup nejen v rámci Univerzity Palackého v Olomouci na fakultu tělesné kultury nebo na pedagogickou fakultu, ale nezískala ani pracovní místo na fakultě zdravotních studií Ostravské univerzity.

Okresní soud v Olomouci – poté, co Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 29. 1. 2009 č. j. Ncp 1509/2008-23 rozhodl, že k projednání a rozhodnutí věci jsou v prvním stupni příslušné okresní soudy - rozsudkem ze dne 1. 4. 2015 č. j. 23 C 342/2008-541 rozhodl, že žalovaná 1) je povinna zveřejnit v periodiku Univerzity Palackého v Olomouci „Žurnálu UP“ omluvu žalobkyni v tomto znění: „Omlouváme se paní MUDr. R. B. Y., Ph.D. za šíření nepravdivých údajů o tom, že měla při svém výzkumu zaměřeném na metabolický syndrom prováděném na Ústavu fyziologie LF UP v Olomouci v roce 2007 použít prošlý laboratorní materiál, tzv. kity, a za zpochybňování validity výsledku tohoto jejího výzkumu.“, dále omluvu v tomto znění: „Omlouváme se paní MUDr. R. B. Y., Ph.D. za šikanózní chování doc. MUDr. J. N., CSc. vůči ní spočívající zejména v tom, že oproti zavedené praxi na Ústavu fyziologie LF UP v Olomouci po MUDr. R. B. Y., Ph.D. vyžadoval spolu s vyplněním formuláře ‚žádost o udělení dovolené‘ i písemně zpracovanou žádost o udělení dovolené s uvedením důvodu čerpání dovolené a v souvislosti s čerpáním dovolené dne 7. 9. 2007 jí neoprávněně udělil dne 14. 9. 2007 tzv. ‚Upozornění na porušení povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k práci‘, které bylo v rozporu s platnými předpisy, neboť MUDr. R. B. Y., Ph.D. neporušila ‚pracovní povinnosti‘ vyplývající z právních předpisů vztahujících se k práci, a měla právo na udělení volna z důvodu ostatních překážek v práci a že oproti zavedené praxi na ústavu fyziologie LF UP v Olomouci po MUDr. R. B. Y., Ph.D. vyžadoval vyplňování ‚propustek‘ při vyřizování pracovních záležitostí v rámci univerzity.“, a dále omluvu v tomto znění: „Omlouváme se paní MUDr. R. B. Y., Ph.D. za jednání doc. MUDr. J. N., CSc., a to za nepravdivé obvinění, že MUDr. R. B. Y., Ph.D. měla falšovat faktury společnosti PERT SEE s. r. o. ze dne 20. 3. 2007, 16. 4. 2007 a 23. 4. 2007 za překlad odborného textu do anglického jazyka, který zajišťovala, a za neoprávněně udělení důtky ze dne 15. 5. 2007, a za nevhodné projevy ohledně etnického a rasového původu MUDr. R. B. Y., Ph.D., zejména za vyjádření doc. MUDr. J. N., CSc., ‚že její manýry jsou africké a že si nenechám přerůst černošku přes hlavu a ať si takové manýry uplatňuje v Africe‘.“, zamítl žalobu vůči žalované 1) v části, ve které se žalobkyně domáhala zveřejnění omluvy v periodiku Univerzity Palackého v Olomouci „Žurnál UP“ v tomto znění: „Omlouváme se paní MUDr. R. B. Y., Ph.D. za jednání doc. MUDr. J. N., CSc., a to za vyjádření se o MUDr. R. B. Y., Ph.D., že je lhářka a podvodnice, za nepravdivé zpochybňování pedagogických schopností MUDr. R. B. Y., Ph.D., a to především její schopnost vést výuku v českém jazyce, zkoušet studenty, a šíření nepravdivých údajů o tom, že MUDr. R. B. Y., Ph.D. měla studenty ponižovat a stresovat.“, a vůči žalovanému 2) zamítl žalobu zcela; současně rozhodl, že žalovaná 1) je povinna zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení 34 650 Kč k rukám advokáta Mgr. Tomáše Císaře a České republice „na účet Okresního soudu v Olomouci“ na náhradě nákladů řízení 4 731 Kč a na soudním poplatku 2 000 Kč, že žalobkyně a žalovaný 2) nemají vůči sobě právo na náhradu nákladů řízení, že žalobkyně je povinna zaplatit na náhradě nákladů řízení České republice „na účet Okresního soudu v Olomouci“ 1 932 Kč a že Česká republika nemá právo na náhradu nákladů řízení vůči žalovanému 2).

Soud prvního stupně vycházel ze zjištění, že žalobkyně, která byla zaměstnána na Ústavu fyziologie Lékařské fakulty Univerzity Palackého v Olomouci (dále jen „Ústav fyziologie“) na základě pracovní smlouvy od 2. 2. 2004 nejprve jako odborná pracovníce, později jako odborná asistentka, vedla výuku praktických cvičení z fyziologie a její přímou nadřízenou byla MUDr. R. L., Ph.D., že její pracovní poměr byl ukončen dohodou ke dni 30. 4. 2008 ze zdravotních důvodů a že přednostou Ústavu fyziologie byl od 1. 1. 2007 žalovaný 2). Vzal za prokázané, že žalobkyně při výzkumu zaměřeném na metabolický syndrom, ve kterém pokračovala v průběhu roku 2007 a při němž spolupracovala s MUDr. L., Ph.D., a MUDr. J., nepoužívala prošlý laboratorní materiál, „tzv. kity“, že žalovaný 2), který zastával názor, že „kity“ jsou prošlé, zpochybňoval validitu výsledků uvedeného výzkumu žalobkyně, že oproti zavedené praxi na Ústavu fyziologie spočívající v tom, že zaměstnanci nepodávali žádosti o čerpání dovolené a čerpání dovolené nemuseli zdůvodňovat, požadoval žalovaný 2) po žalobkyni zvláštní žádost ohledně čerpání dovolené s uvedením důvodu, že žalovaný 2) žalobkyni dne 14. 9. 2007 neoprávněně upozornil na porušení povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k práci z důvodu, že se dne 7. 9. 2007 nedostavila do zaměstnání, i když byl o její nepřítomnosti předem informován, neboť jej žalobkyně dne 6. 9. 2007 písemně požádala o čerpání dovolené se zdůvodněním, že má na 7. 9. 2007 naplánováno ošetření u dvou lékařů, což doložila propustkami, a žalobkyni tak vzniklo právo na udělení pracovního volna z důvodu ostatních překážek v práci, že žalovaný 2) požadoval po žalobkyni v případě nepřítomnosti v práci tzv. propustky, které u MUDr. L., Ph.D., a prof. P. nevyžadoval, že žalobkyně nefalšovala faktury společnosti PERT SEE s. r. o., neboť je ani nevystavovala, navíc byly stornovány a zaměstnavatelem nebyly proplaceny, proto mu ani nevznikla žádná škoda, že žalovaný 2) udělil žalobkyni dne 15. 5. 2007 „písemnou důtku“ za hrubé porušení pracovních povinností, kterého se měla dopustit tím, že opakovaně předložila fakturu za překlad anglického textu, která byla v příkrém rozporu s platnými předpisy, o čemž informoval účastníky porady Ústavu fyziologie dne 15. 5. 2007, na které žalovaný 2) neřekl, že žalobkyně je podvodnice a lhářka, že žalobkyně měla problémy s výukou v českém jazyce, studenti jí špatně rozuměli, což vedlo i ke zpochybňování jejich pedagogických schopností, že ze strany žalobkyně docházelo k ponižování a stresování studentů při praktických cvičeních a že žalovaný 2) se při jednání s Ing. P. S. vyjádřil ve vztahu k žalobkyni tak, že „její manýry jsou africké a že si nenechá přerůst černošku přes hlavu a ať si takové manýry uplatňuje v Africe“. Dovořil, že žalovaný 2) jako zaměstnanec žalované 1), která za něj odpovídá, není ve věci pasivně legitimován, a proto vůči němu žalobu zamítl. Dospěl k závěru, že v uvedených oblastech, ve kterých žalobě vyhověl, žalovaný 1) nepřistupoval k žalobkyni jako její zaměstnavatel

rovně a diskriminoval ji; ve zbývajících částech žalobu jako nedůvodnou zamítl.

K odvolání žalobkyně a žalované 1) Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 7. 4. 2016 č. j. 16 Co 133/2015-649 změnil rozsudek soudu prvního stupně v žalobě vyhovujících výročích tak, že žalobu zamítl, a ve výroku, kterým byla žalovaná 1) uložena povinnost zaplatit České republice „na účet Okresního soudu v Olomouci“ soudní poplatek 2 000 Kč, jej změnil tak, že žalovaná 1) se tato povinnost neukládá; současně rozhodl, že žalobkyně a žalovaná 1) nemají vůči sobě právo na náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně, že žalobkyně je povinna zaplatit žalované 1) na náhradě nákladů odvolacího řízení 2 495 Kč a že Česká republika nemá vůči žalobkyni a žalované 1) právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů. Poté, co žalobkyni poučil podle § 118a odst. 1 a 3 občanského soudního řádu, aby doplnila vylíčení rozhodných skutečností k posouzení otázky přiměřenosti a účinnosti požadované formy morálního zadostiučinění a označila k jejich prokázání potřebné důkazy, a poté, co žalobkyně v tomto směru doplnila svá skutková tvrzení, dovodil, že v případě žalobkyni tvrzených neoprávněných zásahů (šíření nepravdivých informací o použití prošlého laboratorního materiálu a zpochybňování validity výsledků výzkumu, vyžadování písemného zdůvodnění žádosti o čerpání dovolené, vyplňování „propustek“ při vyřizování pracovních záležitostí v rámci univerzity a neoprávněné upozornění na porušení pracovních povinností v souvislosti s čerpáním dovolené dne 7. 9. 2007, nepravdivé obvinění z falšování faktur za překlad odborného textu do anglického jazyka, neoprávněné udělení „důtky“ ze dne 15. 5. 2007 a nevhodné projevy ohledně etnického a rasového původu žalobkyně) nebyla „šíře jejich ohlasu“ taková, aby vyžadovala zveřejnění omluvy v „Žurnálu UP“, který je celouniverzitním periodikem určeným celé akademické obci žalované 1), neboť k nevhodnému projevu ohledně etnického a rasového původu žalobkyně mělo dojít tzv. mezi čtyřma očima a v případě ostatních neoprávněných zásahů se svojí povahou jednalo o vnitřní vztahy na pracovišti Ústavu fyziologie mezi žalobkyní a žalovaným 2) jako přednostou tohoto ústavu, jejichž „ohlas“ nepřesáhl hranice tohoto ústavu, případně lékařské fakulty, a že nebylo prokázáno tvrzení žalobkyně, že v důsledku neoprávněné kritiky plnění pracovních povinností jí byl znemožněn přestup na jiné pracoviště v rámci žalované 1). S přihlédnutím k celkové povaze a jednotlivým okolnostem tohoto konkrétního případu dospěl odvolací soud k závěru, že požadované zadostiučinění ve formě zveřejnění omluvy v periodiku Univerzity Palackého v Olomouci „Žurnál UP“ je zjevně nepřiměřené a že za „adekvátní a účinné“ by považoval zadostiučinění ve formě „zaslaní dopisu“, jehož obsahem by mělo být omluvné sdělení, případně zveřejnění této omluvy v rámci Ústavu fyziologie (např. na pracovní poradě apod.), nikoli na celouniverzitní úrovni. Uzavřel, že z „důvodu nadbytečnosti“ se nezabýval ostatními odvolacími námitkami, které se týkaly správnosti a úplnosti skutkových zjištění soudu prvního stupně.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Namítá, že závěr odvolacího soudu o nepřiměřenosti zadostiučinění ve formě omluvy uveřejněné v celouniverzitním periodiku z důvodu, že okruh osob, které věděly o zmíněných sporech, byl omezen čistě na pracovníky Ústavu fyziologie, odporuje logice a běžným lidským zvyklostem a postupům, které existují prakticky na každém pracovišti, univerzitní prostředí nevyjímaje. Uvedla, že Ústav fyziologie není nějaké „hermeticky uzavřené pracoviště, z něhož by se nic nedostalo ven“ a veškerá zjištění a dění na tomto ústavu by zůstala zcela skryta před pracovníky ostatních ústavů či dalších pracovníků univerzity, ať se již jedná o akademické pracovníky, studenty nebo jiné zaměstnance a „osoby pohybující se po univerzitě“, a že představa, že by obvinění vyučující z falšování výsledků výzkumu a předkládání fiktivních faktur „neopustilo práh“ Ústavu fyziologie, je „zcela absurdní“, což dokazuje i dopis rektora univerzity ze dne 7. 12. 2007, který „vznikl“ až po důkladném šetření, jež probíhalo primárně na Ústavu fyziologie, avšak na němž se podílelo oddělení interního auditu a kontroly a jehož výsledkem byla zpráva, s níž byli seznámeni i jiní pracovníci univerzity jako např. děkan lékařské fakulty; daná zjištění tak bezpochyby přesáhla hranice Ústavu fyziologie. Dovolatelka zdůraznila, že ztratila možnost pracovat „na místě, které milovala“, kde měla spoustu přátel a vykonávala práci, která ji přinášela uspokojení, a že nemohla dále publikovat ani vystupovat na konferencích tak, jak činila v minulosti, neboť byla zpochybňována pravost jejich výsledků. Má za to, že zveřejnění omluvy v univerzitním periodiku je „skutečně absolutní minimum“, které by mohla požadovat a které by jí mělo být poskytnuto po dlouhých letech soudního řízení, a že s ohledem na úzký okruh univerzitní obce a její povědomí o těchto existujících problémech je právě zveřejnění omluvy v periodiku univerzity zcela přiléhavou formou zadostiučinění, kdy za takové nelze považovat odvolacím soudem navrhovaný omluvný dopis, s nímž by snad měla „chodit po univerzitě, respektive celé ČR a tento dopis ukazovat, aby bylo vidět, že skutečně výzkum nefalšovala“. Uzavřela, že omlouvou by bylo potvrzeno a odborně veřejnosti sděleno, jaký je pravý stav věci, a byla by tak „očistěna od bahna, které na ni docent N. naházel“. Navrhla, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu, nebo aby jej změnil tak, že odvolání žalované 1) se zamítá.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení v projednávané věci bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

V projednávané věci se odvolací soud při úvaze o přiměřenosti žalobkyni požadovaného zadostiučinění ve formě zveřejnění omluvy v periodiku Univerzity Palackého v Olomouci „Žurnál UP“ odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, a proto je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání žalobkyně je opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba – vzhledem k tomu, že k nerovnému zacházení a diskriminaci žalobkyně došlo (mělo dojít) v roce 2007 – i v současné době posuzovat podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění zákonů č. 585/2006 Sb. a č. 181/2007 Sb., tedy podle zákoníku práce ve znění účinném do 31. 12. 2007 (dále jen „zák. práce“).

Podle ustanovení § 16 odst. 1 zák. práce zaměstnavatelé jsou povinni zajišťovat rovné zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o jejich pracovní podmínky, odměňování za práci a o poskytování jiných peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty, o odbornou přípravu a o příležitost dosáhnout funkčního nebo jiného postupu v zaměstnání.

Podle ustanovení § 16 odst. 2 zák. práce v pracovněprávních vztazích je zakázána jakákoliv diskriminace. Pojmy přímá diskriminace, nepřímá diskriminace, obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování, pokyn k diskriminaci a navádění k diskriminaci a případy, kdy je rozdílné zacházení přípustné, upravuje zvláštní právní předpis.

Podle ustanovení § 17 zák. práce právní prostředky ochrany před diskriminací v pracovněprávních vztazích upravuje zvláštní právní předpis.

Vzhledem k tomu, že zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), který je zvláštním právním předpisem, jenž upravuje právní prostředky ochrany před diskriminací v pracovněprávních vztazích (ve smyslu ustanovení § 17 zák. práce), nabyt účinnosti až dne 1. 9. 2009, je třeba v posuzované věci s ohledem na dobu, kdy mělo dojít (došlo) k nerovnému zacházení a diskriminaci žalobkyně, použít – jak správně uvedl odvolací soud – analogicky ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění zákonů č. 58/1969 Sb., č. 131/1982 Sb., č. 94/1988 Sb., č. 188/1988 Sb., č. 87/1990 Sb., č. 105/1990 Sb., č. 116/1990 Sb., č. 87/1991 Sb., č. 509/1991 Sb., č. 264/1992 Sb., č. 267/1994 Sb., č. 104/1995 Sb., č. 118/1995 Sb., č. 89/1996 Sb., č. 94/1996 Sb., č. 227/1997 Sb., č. 91/1998 Sb., č. 165/1998 Sb., č. 159/1999 Sb., č. 363/1999 Sb., č. 27/2000 Sb., č. 103/2000 Sb., č. 227/2000 Sb., č. 367/2000 Sb., č. 229/2001 Sb., č. 317/2001 Sb., č. 501/2001 Sb., č. 125/2002 Sb., č. 135/2002 Sb., č. 136/2002 Sb. a č. 320/2002 Sb., nálezu Ústavního soudu č. 476/2002 Sb., zákonů č. 88/2003 Sb., č. 37/2004 Sb., č. 47/2004 Sb., č. 480/2004 Sb. a č. 554/2004 Sb., nálezu Ústavního soudu č. 278/2004 Sb. a zákonů č. 359/2005 Sb., č. 56/2006 Sb., č. 57/2006 Sb., č. 107/2006 Sb., č. 115/2006 Sb., č. 160/2006 Sb., č. 264/2006 Sb., č. 315/2006 Sb. a č. 443/2006 Sb., tedy občanského zákoníku ve znění účinném do 31. 12. 2007 (dále jen „obč. zák.“).

Podle ustanovení § 11 obč. zák. fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.

Fyzická osoba má právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění (srov. § 13 odst. 1 obč. zák.). Pokud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění podle § 13 odst. 1 obč. zák. zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích (§ 13 odst. 2 obč. zák.). Výši náhrady podle § 13 odst. 2 obč. zák. určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo (§ 13 odst. 3 obč. zák.).

Může-li být nemajetková újma vzniklá na osobnosti fyzické osoby zmírněna některou z forem morálního zadostiučinění ve smyslu ustanovení § 13 odst. 1 obč. zák., je třeba zvolit takovou jeho formu, jejímž cílem je přiměřeně, tj. s ohledem na všechny okolnosti konkrétního případu v co nejúčinnější míře vyvážit a zmírnit nepříznivý následek neoprávněného zásahu. Soud při úvaze o přiměřenosti požadovaného zadostiučinění musí vyjít z celkové povahy i z jednotlivých okolností konkrétního případu; musí zejména přihlídnout k intenzitě, povaze a způsobu neoprávněného zásahu, k charakteru a rozsahu zasažené hodnoty osobnosti, k tvrní i šíři ohlasu a k vlivu vzniklé nemajetkové újmy na postavení a uplatnění fyzické osoby ve společnosti (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2006 sp. zn. 30 Cdo 2919/2006, který byl uveřejněn v časopise Soudní rozhledy č. 3/2007, s. 98, nebo odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011 sp. zn. 30 Cdo 1901/2009).

V projednávané věci odvolací soud při úvaze o přiměřenosti zadostiučinění požadovaného žalobkyní (zveřejnění omluvy v periodiku Univerzity Palackého v Olomouci „Žurnál UP“) přihlížel zejména k tomu, že k „nevhodnému“ projevu ohledně etnického a rasového původu žalobkyně mělo dojít tzv. mezi čtyřma očima, že v případě ostatních neoprávněných zásahů (šíření nepravdivých informací o použití prošlého laboratorního materiálu a zpochybňování validity výsledků výzkumu, vyžadování písemného zdůvodnění žádosti o čerpání dovolené, vyplňování „propustek“ při vyřizování pracovních záležitostí v rámci univerzity, neoprávněné udělení upozornění na porušení pracovních povinností v souvislosti s čerpáním dovolené dne 7. 9. 2007, nepravdivé obvinění z falšování faktur za překlad odborného textu do anglického jazyka, neoprávněné udělení „důtky“ ze dne 15. 5. 2007) se „svojí povahou“ jednalo o vnitřní vztahy na pracovišti Ústavu fyziologie mezi žalobkyní a žalovaným 2) jako přednostou ústavu, jejichž ohlas nepřesáhl hranice tohoto ústavu, případně lékařské fakulty, že nebylo prokázáno, že v důsledku neoprávněné kritiky plnění pracovních povinností jí byl znemožněn přestup na jiné pracoviště v rámci žalované 1) a že určitou satisfakci pro žalobkyni představoval dopis rektora univerzity ze dne 7. 12. 2007, který „připustil“, že „příčiny konfliktů, které se odehrály na pracovišti žalobkyně, nebyly vždy vyhodnoceny zcela korektně a tomu odpovídal i způsob jejich řešení, kdy došlo k politováníhodným omylům a pochybením; žalobkyně se tak mohla cítit dotčena na svých právech, přičemž za takové situace by bylo zadostiučinění formou omluvy vhodné“, že rektor univerzity vyhodnotil udělení upozornění na porušení pracovních povinností ze dne 14. 9. 2007 v souvislosti s čerpáním dovolené dne 7. 9. 2007 a udělení „důtky“ ze dne 15. 5. 2007 v souvislosti s předložením faktur za překlad odborného textu do anglického jazyka jako neoprávněné a že tato upozornění, která byla s žalobkyní projednána na pracovních poradách za přítomnosti ostatních zaměstnanců Ústavu fyziologie, tedy neměla pro žalobkyni „v konečném důsledku negativní důsledky“.

Odvolací soud však při své úvaze o přiměřenosti požadovaného zadostiučinění měl především přihlídnout k tomu, že působení nepravdivých informací zpochybňujících výzkum žalobkyně zaměřený na metabolický syndrom (o tom, že měla použít prošlý laboratorní materiál, tzv. kity), které se výrazně dotýkaly profesní cti žalobkyně jako akademické pracovnice univerzity a které byly nepochybně způsobily zkomplikovat její další uplatnění v akademické sféře, nelze omezit jen na pracoviště žalobkyně v Ústavu fyziologie lékařské fakulty žalované 1), a to již proto, že tyto informace svou povahou zpochybňovaly působení žalobkyně jako akademické pracovnice univerzity nejen na jejím tehdejší pracovišti, ale – a to i do budoucna – v rámci žalované 1) vůbec. Přihlídnout je též třeba k tomu, že ohlas neoprávněných zásahů do práv žalobkyně přesáhl Ústav fyziologie lékařské fakulty žalované 1), neboť o nich – jak vyplývá ze skutkových zjištění soudů - proběhlo šetření na úrovni rektorátu žalované 1), v rámci něhož se o zásazích do práv žalobkyně, které byly na základě provedené dokazování soudy shledány jako neoprávněné, mohla dovědět další část zaměstnanců žalované 1) a její akademické veřejnosti, na niž mohly skutečnosti, které tyto zásahy zakládaly, rovněž působit. V případě vyjádření žalovaného 2) ohledně etnického a rasového původu žalobkyně („že její manýry jsou africké a že si nenechá přerůst černošku přes hlavu a ať si takové manýry uplatňuje v Africe“) je třeba dále vzít v úvahu poměrně vysokou míru závažnosti (intenzitu) tohoto neoprávněného zásahu do jejích práv a skutečnost, že žalovaný 2), který se měl k tomuto vyjádření uchýlit před třetí osobou (Ing. P. S.), byl nejen vedoucím Ústavu fyziologie lékařské fakulty, ale též představitelem Univerzity Palackého, jejíž součástí lékařská fakulta je. Za těchto okolností je požadované zadostiučinění ve formě zveřejnění omluvy v časopise Univerzity Palackého v Olomouci „Žurnál UP“, který je pouze interním univerzitním periodikem, přiměřeným prostředkem satisfakce, jenž může účinně vyvážit a zmírnit nepříznivý následek neoprávněných zásahů do práv žalobkyně zjištěných soudy. Závěr odvolacího soudu, že s ohledem na intenzitu, povahu a způsob žalobkyní tvrzených neoprávněných zásahů a šíři jejich ohlasu by adekvátním a účinným zadostiučiněním bylo „zaslání dopisu“, jehož obsahem „by mělo být omluvné sdělení“, případně zveřejnění této omluvy v rámci Ústavu fyziologie (např. na pracovní poradě), nikoli zveřejnění omluvy na celouniverzitní úrovni, proto není správný.

Protože rozsudek odvolacího soudu není – jak vyplývá z výše uvedeného – správný a protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud České republiky tento rozsudek zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc vrátil odvolacímu soudu (Krajskému soudu v Ostravě) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci rozhodne soud nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 226 odst. 1 a § 243g odst. 1 část první věty za středníkem a věta druhá o. s. ř.).

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 5. září 2017

JUDr. Jiří D o l e ž í l e k

předseda senátu

www.nsoud.cz

2018 - MPSV, TREXIMA, spol. s r.o.